

лише реального сектору економіки, а й усіх її суб'єктів, наслідком чого став сумнів дієвості загальнодержавної політики загалом. На сьогодні такий стан банківської системи і реального сектору економіки є небезпечним для макроекономічного розвитку країни.

Список література:

1. Ломачинська І. А. Вплив конвергенції фінансового та реального секторів на розвиток національної економіки України [Текст]:/ Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. - 2012. - № 17- [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vonu_econ/2012_17/17.pdf
2. Офіційний сайт Національного банку України. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Галина СП'ЯК

*к.е.н., доцент кафедри банківського менеджменту та обліку
Тернопільський національний економічний університет*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Ефективна організація кредитної діяльності банку вимагає чіткої побудови усіх бізнес-процесів, пов'язаних з наданням, супроводженням, погашенням позик, нарахуванням відсотків за наданими кредитами, формуванням та використанням спеціальних резервів тощо. При цьому кредитні операції банків пов'язані з цілим рядом ризиків, серед яких центральне місце займає кредитний. Мінімізація ризиків здійснення банківських операцій є однією з головних функцій служби внутрішнього аудиту банку [4, 2].

Основна мета аудиту кредитних операцій - мінімізація ризиків (кредитного, процентного, валютного, операційного) та забезпечення дотримання якісних характеристик кредитного портфеля банку. В цьому контексті важливим є комплексне дослідження організаційно-методичних аспектів проведення внутрішнього аудиту кредитних операцій банків України.

Аудит кредитних операцій здійснюється на всіх рівнях організаційної структури банку (регіональні дирекції; безбалансові відділення; відповідні підрозділи, що задіяні у процесі кредитування) в розрізі окремих груп позичальників (корпоративні клієнти, суб'єкти малого та середнього бізнесу, фізичні особи).

На початковому етапі кредитного процесу важливу роль відіграє нормативно-правова інформація, що формується як за межами банку (вітчизняне законодавство, нормативні акти Національного банку України), так і в самій установі (внутрішньобанківські нормативні акти, характеристики окремих кредитних продуктів) [5, 151]. З огляду на це підготовчий етап проведення аудиторської перевірки також передбачає вивчення вимог законів України, нормативно-правових актів НБУ та внутрішніх нормативних документів банку щодо здійснення кредитних операцій (внутрішньобанківських положень з кредитування, стандартів кредитних продуктів, кредитної політики банку); ознайомлення з матеріалами перевірок Національного банку України, аудиторської служби банку з питань, що стосуються проведення кредитних операцій; здійснення оцінки виконання заходів з виправлення встановлених порушень за результатами таких перевірок; ознайомлення з наявною організаційною структурою підрозділів, задіяних в кредитному процесі; визначення об'єктів (полів) аудиту.

При формуванні вибірки об'єктів аудиторської перевірки обов'язковій перевірці підлягають наступні типи кредитів: найбільші кредити; кредити, надані інсайдерам банку; кредити без забезпечення; кредити, умови надання яких (термін, відсоткова ставка, порядок сплати відсотків, забезпечення) відрізняються від встановлених банком загальних умов; проблемні кредити та кредити, за якими були встановлені порушення попередніми перевірками.

Програма аудиту кредитних операцій банку формується за окремими групами позичальників в розрізі певних структурних підрозділів банку, що підлягають перевірці. Загалом, програма аудиту кредитних операцій включає перевірку:

- організації роботи підрозділів по здійсненню операцій з кредитування;
- структури та якості кредитного портфеля;
- процесів прийняття рішення щодо кредитування та видачі кредитних коштів;
- забезпечення наданих кредитів;
- процедур супроводження кредитів;
- порядку формування резервів за наданими кредитами та простроченими нарахованими доходами;
- порядку відображення кредитних операцій в бухгалтерському обліку, складання та подання статистичної та управлінської звітності;
- списання проблемної кредитної заборгованості за рахунок резерву та подальшої роботи щодо стягнення такої заборгованості.

Особливої уваги в процесі аудиторської перевірки заслуговує оцінка якості та структури кредитного портфеля банку. Така оцінка здійснюється за окремими групами клієнтів. При цьому аудитор визначає, за якими програмами кредитних продуктів здійснюється кредитування корпоративних клієнтів, підприємств малого та середнього бізнесу, фізичних осіб, оцінює актуальність розроблених кредитних продуктів в розрізі окремих клієнтів та визначає рівень попиту на них. Процедури внутрішнього аудиту кредитного портфеля банку передбачають проведення аналізу та оцінку динаміки змін в кредитному портфелі, визначення позитивних чи негативних тенденцій та причин, що призвели до визначених змін за кожним видом заборгованості (строкова, прострочена) в розрізі окремих позичальників, кредитних продуктів та видів валют; аналіз та оцінку динаміки змін в структурі кредитного портфеля в розрізі груп ризику, визначення позитивних чи негативних тенденцій та причин, що призвели до визначених змін; оцінку динаміки змін за нарахованими та несплаченими у строк (простроченим) відсоткам.

Перевірка бізнес-процесів видачі кредиту здійснюється в такій послідовності:

- дотримання процедур розгляду та аналізу пакету документів для прийняття рішення щодо можливості надання кредитних коштів;
- дотримання порядку прийняття рішення щодо видачі кредиту;
- дотримання порядку оформлення кредитних договорів;
- дотримання порядку надання кредиту.

При аудиторській перевірці забезпечення кредиту необхідно упевнитись, що обов'язковою умовою надання кредиту є його забезпечення (гарантія, страховий поліс, цінні папери, застава, тощо). У випадку забезпечення заставою встановити, що є предметом застави; чи знаходиться в кредитній справі належним чином оформлений договір застави; які заходи були вжиті установою банку, щоб впевнитися у наявності заставленого майна; чи були перевірені права позичальника на майно; чи складений опис заставленого майна і чи зроблена його оцінка; чи обліковано заставу у сумі, що

вказана у договорі застави, за відповідними позабалансовими рахунками; чи проводив банк перегляд вартості заставленого майна, що визначена договором застави.

У випадку забезпечення гарантією потрібно встановити хто є гарантом; чи є в наявності гарантія і чи оформлена вона належним чином; чи додається фінансова звітність гарантів, яка б дала змогу зробити висновок про їх фінансову спроможність; чи покриває сума гарантії заборгованість позичальника; чи передбачені в гарантії умови, що обмежували б відповідальність гаранта перед установою банку.

Аудит супроводження кредитів здійснюється за наступними напрямками: перевірка процедур внутрішнього контролю за фінансовим станом позичальника та перевірка процедур внутрішнього контролю за цільовим використанням кредитів.

Слід відзначити, що організаційні та методичні аспекти внутрішнього аудиту кредитних операцій банку визначаються на рівні окремої банківської установи з урахуванням вимог до організації та технологій окремих бізнес-процесів кредитування певних груп позичальників. Загалом, система внутрішнього аудиту банку на сьогоднішній день є важливим інструментом мінімізації ризиків, що супроводжують кредитний процес.

Список літератури:

1. Білокін Г. М. Внутрішній аудит кредитних операцій банку // Фінансовий простір. - № 2. – 2011. – С. 110-113.
2. Методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в банках України, затверджені постановою Правління НБУ № 358 від 20.07.1999р.
3. Очеретько Л. М., Касьян М. І. Внутрішній аудит і контроль у комерційних банках // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. – 2010. - Вип. 2. – С. 146-150.
4. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджене постановою Правління НБУ № 114 від 20.03.1998р.
5. Спьяк Г., Сас Б. Інформаційне забезпечення кредитної діяльності банку в контексті її оптимізації // Українська наука: минуле, сучасне майбутнє. - 2014. – Вип. 19 (1). – С.146-154.

Тетяна СТЕЧИШИН

*к. е. н., старший викладач кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОВЕРННЯ ДОВІРИ ДО БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В умовах сьогодні надзвичайно актуальними постають питання існування банківської системи. На тлі військових дій на сході України, різючих кризових явищ в економіці, шаленої девальвації національної валюти, неповернення депозитів, а звідси і загострення соціальної паніки – рівень довіри до банківської системи наближається до нуля. Відтак, основне завдання, що нині постало перед банківськими установами – це повернення довіри або формування передумов до її виникнення. Вважаємо, що вирішити це завдання можна запровадивши у банківській системі України високий рівень соціальної відповідальності.

Соціальна відповідальність – це відповідальне ставлення банку до свого продукту (послуги), працівників, споживачів, партнерів, акціонерів, активна соціальна позиція, яка полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі з представниками комерційного сектору і суспільства, державної влади,